

Trøndelag fylkeskommune
Trööndelagen fylhkentjielte

TRÖNDELAGSPLANEN

Regional planstrategi for 2024-2027 – Vedtatt i fylkestinget 11.06.2024

INNHOOLD

1 INNLEDNING	3
1.1 Plansystemet	4
1.2 Politisk prosess	5
1.3 Hvordan regional planlegging virker	6
2 TRØNDELAGSPLANEN 2019-2030	7
3 TRØNDELAG TAR SITT ANSVAR FOR KLIMA OG NATURUTFORDRINGENE	9
3.1 Grønn omstilling av næringsliv og lokalsamfunn	9
3.2 Sikre arealbruk og energiforsyning som muliggjør en bærekraftig utvikling og grønn omstilling	12
3.3 Robust i møte med klimaendringene	14
3.4 Vi jobber for å bevare naturmangfoldet	14
4 EN GOD SAMFUNNSBEREDSKAP I ET TRYGT, HELSEFREMMEDE OG INKLUDERENDE TRØNDELAG	17
4.1 Samfunnssikkerhet og beredskap	17
4.2 Infrastruktur og mobilitetsløsninger som knytter oss sammen	18
4.3 Trygg oppvekst og gode liv	19
4.4 Kultur, frivillighet og deltagelse i samfunnet	21
5 TRØNDELAG HAR NOK ARBEIDSKRAFT OG RETT KOMPETANSE FOR Å MØTE ET ARBEIDSLIV I ENDRING	23
5.1 Økonomi, demografi og klima og natur som drivere for utvikling	23
5.2 Kampen om arbeidskrafta	24
5.3 Framtidas kompetanse	26
5.4 Teknologisk utvikling og omstilling	26
6 SAMHANDLING OG SAMARBEID FOR Å NÅ MÅLENE	28
7 REGIONALE PLANER OG STRATEGIER	30
7.1 Plansystemet	30
7.2 Regionale planer og regionale strategier for Trøndelag	31
7.3 Viktige interkommunale planer- og samarbeidsavtaler	32
7.4 Viktige samarbeidsforum for samarbeid og samhandling	32
7.5 Planer og strategier som er vedtatt, nye eller skal rulleres i fylkestingsperioden	33

1 INNLEDNING

[Trøndelagsplanen](#) er førende for alle andre planer og strategier i Trøndelag. Trøndelagsplanen har et tidsperspektiv mot 2030. Da Trøndelagsplanen og den første planstrategien for det nye sammenslåtte Trøndelag ble vedtatt, ble det lagt til grunn at Trøndelagsplanen er den langsiktige planen (tidligere fylkesplan), og at regional planstrategi er Trøndelagsplanens kortsiktige del, gjeldende for fylkestingsperioden. Sammen utgjør de en felles utviklingsplan for Trøndelag. Denne systematikken ligger også til grunn i ny regional planstrategi.

Regional planstrategi 2024-2027 er det viktigste overordnede styringsdokumentet for perioden, og legger føringer for prioriteringer og satsinger. Strategien beskriver utfordringer, muligheter og satsingsområder, og hvilke spørsmål som skal løses gjennom planer. I planstrategien gis en vurdering av eksisterende planer og strategier, og en vurdering av nye planbehov.

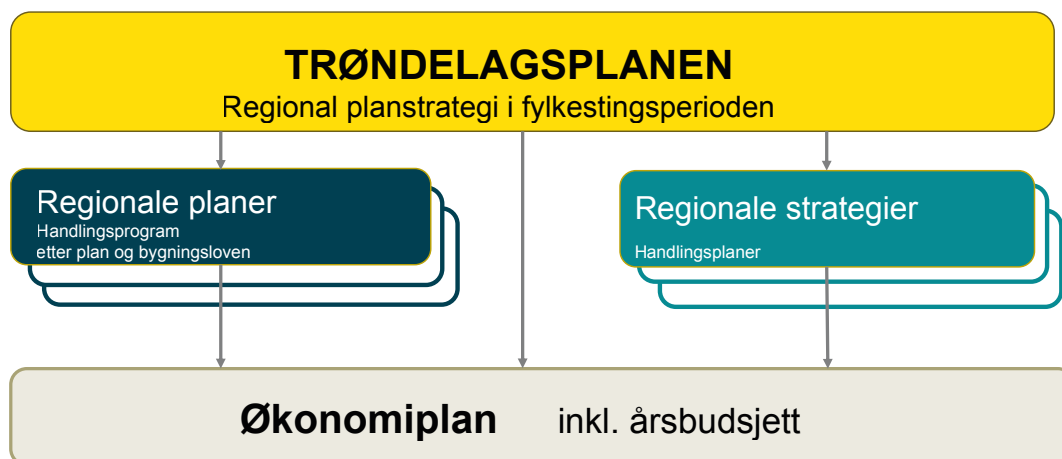
Regional planlegging må være kunnskapsbasert og bygge på solide kunnskapsgrunnlag og analyse av disse. Planstrategien har blitt til gjennom et omfattende arbeid med kunnskapsgrunnlag som belyser sentrale tema og drivkrefter for utviklingen i Trøndelag, og som viser både utfordringer og muligheter. Dette arbeidet danner grunnlaget for planstrategien, og blant annet beskrivelsene av utfordrings- og mulighetsbildet for Trøndelag er dermed en del av forutsetningene for Trøndelagsplanens kortsiktige del. Som en del av prosessen er det pekt ut nye satsingsområder for fylkestingsperioden. Alt grunnlagsmateriale er tilgjengelig på fylkeskommunens [nettsider om ny regional planstrategi 2024-2027](#).

De store samfunnsutfordringene gjør at det er behov for omstilling og effektivisering for å sikre bærekraftig utvikling. Dette må også gjelde for planer og strategier, og det er derfor gjort grundige vurderinger av fylkeskommunens planer og planbehov.

Planstrategien viser at vi med få unntak har planer og strategier som underbygger de utfordringene og mulighetene vi står i. Det er i større grad behov for å sikre at tiltakene i handlingsprogram og -planer blir spisset mot de største utfordringene. Gjennomføring av tiltak må prioriteres, gis ressurser og bli gjennomført i tråd med de politiske målene som vedtas. Det foreslås derfor ikke nye planer eller strategier.

Trøndelag fylkeskommune vil oppdatere eksisterende planverk og rullere handlingsplaner, slik at disse blir treffsikre inn mot nye satsingsområder. Dette omfatter blant annet sammenslåing av flere strategier på samferdselsområdet. Vi skal arbeide med å sikre effektive, systematiske og presise grep for oppfølging av planer og strategier. Vi må samtidig prioritere samhandling gjennom partnerskap og samarbeid gjennom funksjonelle nettverk.

1.1 Plansystemet

Trøndelag fylkeskommunes plansystem ble vedtatt i forrige regional planstrategi for 2019 - 2023 i Fylkestingsvedtak 81/20.

Plansystemet viser sammenhenger mellom overordnede mål, strategiske valg og prioriterte tiltak. Det består av både regionale planer etter plan- og bygningsloven og regionale strategier med tilhørende handlingsprogram- og planer. Plansystemet i Trøndelag videreføres, men Trøndelag fylkeskommune vil gjøre det mer treffsikkert og effektivt for å oppnå mål i fylkestingsperioden.

Trøndelagsplanen er en fylkesplan (regional plan) som ble utarbeidet i perioden 2016 – 2018. Den har vært et viktig måldokument i sammenslåingen av Trøndelag og har lagt føringer for de valgte innsatsområdene:

- bolyst og livskvalitet,
- kompetanse, verdiskaping og naturressurser
- regionale tyngdepunkt og kommunikasjoner.

Fylkeskommunen er gjennom plan- og bygningsloven lovpålagt å utarbeide en **regional planstrategi** for hver fylkestingsperiode (hvert fjerde år).

Regional planstrategi gir et oppdatert utfordrings- og mulighetsbilde for Trøndelag, og beskriver hva vi skal prioritere i perioden. I tillegg skal vi vurdere om det er behov for endringer i planer og strategier for å følge opp satsingsområdene og de utfordringer og muligheter vi har pekt ut i den nye fylkestingsperioden.

Regional planstrategi omhandler regionale planer og strategier, som skal bidra til å utvikle hele trøndelagssamfunnet. Det blir viktig å sikre sammenheng mellom planverk, tiltak for oppfølging og prioriteringer i økonomiplanene i fireårsperioden.

Fylkestinget behandlet, som en del av budsjettprosessen et utfordringsdokument i juni 2023. Formålet med utfordringsdokumentet har vært:

«...å gi innsikt i fylkeskommunens utfordringer, muligheter og utvikling. Dokumentet skal gi politikerne et kunnskapsgrunnlag for å kunne gjøre politiske prioriteringer, der de gir tydelige styringssignaler til fylkeskommunens arbeid».

Trøndelag fylkeskommune har i arbeidet med ny regional planstrategi (2024-2027) beskrevet regionale utviklingstrekk og utfordringer, vurdert langsiktige utviklingsmuligheter og mål, og hvilke spørsmål som skal tas opp av fylkeskommunen gjennom planlegging framover. Dette er synliggjort både gjennom selve forslaget til planstrategi og i et eget utfordrings- og mulighetsbilde som planstrategien bygger på. Det er derfor ikke behov for et eget utfordringsdokument i forbindelse med økonomiplanen. En utvidet tertialrapport i april hvert år viser konsekvensene utviklingen har for de kommende årene. Fylkestinget skal på bakgrunn av dette komme med styringssignaler for neste års budsjett.

1.2 Politisk prosess

Arbeidet med regional planstrategi ble satt i gang gjennom vedtak i fylkesutvalget november 2022. Etter dette har det vært flere politiske behandlinger av grunnlaget for planstrategien, blant annet gjennom framlegg og drøfting av kunnskapsgrunnlaget i alle politiske råd og utvalg i fylkeskommunen våren 2023. Kunnskapsgrunnlaget har også vært drøftet med kommunene gjennom fylkeskommunens dialogmøter våren 2023.

En oppsummering av kunnskapsgrunnlaget og innspillene til dette ble lagt fram for fylkesutvalget i august 2023, og i november 2023 ble arbeidet oppsummert i et samlet utfordrings- og mulighetsbilde for Trøndelag, som ble behandlet i hovedutvalg og fylkesutvalg. Forslag til satsingsområder for fylkestingsperioden ble også behandlet i samme sak, og foreløpige satsingsområder vises innledningsvis i delkapitlene nedenfor.

Kart, statistikk og analyse i Trøndelag fylkeskommune.

Gode analyser og et solid kunnskapsgrunnlag er grunnlaget for god regional planlegging.

Trøndelag fylkeskommune har i samarbeid med Statsforvalteren i Trøndelag lagd [Trøndelag i tall](#), hvor du finner statistikk og analyser om Trøndelag.

Trøndelag fylkeskommune har også en rekke karttjenester med geografiske data, blant annet **Gislink**, som er et samarbeidsprosjekt med Møre og Romsdal fylkeskommune og Statsforvalterne i Trøndelag og Møre og Romsdal.

Full oversikt over våre karttjenester finner du på [nettsted for kart i Trøndelag fylkeskommune](#).

Utfordrings- og mulighetsbildet for Trøndelag

Kunnskapsgrunnlaget til regional planstrategi 2024-2027 er oppsummert i et [«Utfordrings og mulighetsbilde for Trøndelag»](#)

Alle relevante dokumenter i kunnskapsgrunnlaget og beskrivelse av prosessen finnes på Trøndelag fylkeskommunes hjemmesider om arbeidet med ny regional planstrategi. Planstrategien ble vedtatt i fylkestinget 11.06.2024.

1.3 Hvordan regional planlegging virker

For å løse noen av de viktigste utfordringene i Trøndelag er regionale planer og strategier et kraftfullt verktøy. Gjennom dem vil vi:

- 1) gi strategisk retning til samfunnsutviklingen
- 2) mobilisere privat sektor, kulturliv og lokalsamfunn
- 3) samordne og koordinere offentlig innsats og virkemiddelbruk

Fylkeskommunen representerer demokratiet på regionalt nivå, gjennom valg til fylkestinget. Fylkeskommunen som regionalt folkevalgt organ skal sikre demokratisk forankring og politikkutvikling på regionnivået, og at vi utvikler Trøndelagssamfunnet blant annet gjennom planer og strategier som setter mål for samfunnsutviklingen og veger for å nå dem. Fylkestinget er gjennom plan- og bygningsloven regional planmyndighet.

En del tema går på tvers av kommunegrenser, og vi bør drøfte dem helhetlig i en regional sammenheng. I tillegg er noe av begrunnelsen for det regionale folkevalgte nivået et behov for politisk skjønnsutøvelse og vurdering av ulike hensyn på tvers av sektorer. Dette kan være komplekse tema som er utfordrende for den enkelte kommune å stå i, og som krever større grad av samordning, både geografisk og på tvers av sektorer.

2 TRØNDELAGSPLANEN 2019-2030

Trøndelagsplanen gir mål og strategisk retning for utviklingen på sentrale samfunnsområder. Vi har et ansvar både for egne tjeneste- og ansvarsområder, og for å mobilisere og samordne andre aktører i fylket. Trøndelagsplanen er blitt til gjennom brede prosesser med kommunene, organisasjoner, næringsaktører, forsknings- og utdanningsinstitusjoner, ungdommens fylkesting og andre. I tillegg har arbeid med tematiske strategier påvirket utformingen.

Trøndelagsplanen er bygd opp rundt tre innsatsområder og ni prioriterte retningsmål. Disse viser hvordan vi skal arbeide for en balansert utvikling for hele Trøndelag.

Bolyst og livskvalitet

I 2030 skal god livskvalitet og mangfold kjennetegne Trøndelag

I 2030 er kunst og kultur en viktig drivkraft for samfunnsutvikling i Trøndelag

I 2030 er Trøndelag best i Norge på regional samhandling

Kompetanse, verdiskaping og naturressurser

I 2030 har Trøndelag et omstillingsdyktig og fremtidsrettet arbeids- og næringsliv

I 2030 er trøndersk næringsliv basert på miljøvennlig næringsutvikling og teknologi

I 2030 har Trøndelag bærekraftig produksjon av mat og bioråstoff

Regionale tyngdepunkt og kommunikasjoner

I 2030 har Trøndelag en bærekraftig areal- og transportstruktur

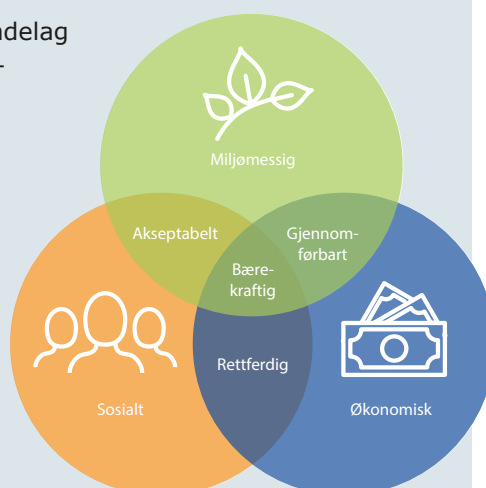
I 2030 har Trøndelag et balansert utbyggings- og bosettingsmønster

I 2030 har Trøndelag et samordnet transport- og samferdselssystem

Vi knytter fylket sammen
TRØNDELAGSPLANEN 2019-2030

Vedtatt av Fylkestinget i Trøndelag 12. desember 2019.

Trøndelagsplanen definerer mål og retning på lang sikt, mens den regionale planstrategien for fylkestingsperioden hvert fjerde år, definerer det som skal skje på kort sikt. Dette er for å gjøre Trøndelagsplanen operativ for hele Trøndelag og for Trøndelag fylkeskommune.

Trøndelagsplanen gjelder fram mot 2030. Det kan virke som en kort horisont når vi nå skriver 2024. Arbeidet med ny regional planstrategi har gjennom kunnskapsgrunnlag utarbeidet i 2023 fått fram hva som er de vesentligste og mest dagsaktuelle utfordringene og

definerer satsingsområder for årene framover på en god måte. Det er behov for å rullere Trøndelagsplanen i perioden 2023 – 2027, oppstart for arbeidet foreslås så raskt som mulig.

Bærekraftsmålene er felles målsettinger for FNs medlemsland, og handler om både miljømessige, sosiale og økonomiske forhold. For å sikre en bærekraftig og rettferdig framtid må vi ta hensyn til alle tre dimensjonene. I Trøndelag er det gjort et arbeid med å utvikle indikatorer for bærekraftsmålene, slik at kommunene og fylkeskommunen kan se utvikling over tid.

I den regionale planstrategien for 2020 – 2023 (forrige fylkestingsperiode) var satsingsområdene mange; Trøndelag svarer på klimautfordringen, innovative løsninger slik at alle kan jobbe og bo i Trøndelag, et bærekraftig næringsliv i Trøndelag, kompetanse for å møte et arbeidsliv i endring, kultur som drivkraft i samfunnsbyggingen, samarbeid

i nye strukturer, bærekraftig økonomi i fylkeskommunen og videreutvikle den norske modellen. Noen omfattet Trøndelag i stort, mens andre gikk mer spesifikt på fylkeskommunal virksomhet.

I denne planstrategien har vi spisset satsingsområdene inn mot bærekraftsdimensjonene og valgt ut disse tre:

- Trøndelag tar sitt ansvar for klima- og naturutfordringene
- En god samfunnsberedskap i et trygt, helsefremmende og inkluderende Trøndelag
- Trøndelag har nok arbeidskraft og rett kompetanse for å møte et arbeidsliv i endring

I de følgende kapitlene beskrives satsingsområdene og sammenhengen med eksisterende planer og nye planbehov.

3 TRØNDELAG TAR SITT ANSVAR FOR KLIMA OG NATURUTFORDRINGENE

Satsningsområde 1:

I Trøndelag tar vi ansvar for klima- og naturutfordringene gjennom:

- en grønn omstilling av næringsliv og lokalsamfunn
- å sikre arealbruk og energiforsyning som muliggjør en bærekraftig utvikling og grønn omstilling
- å være robust i møte med klimaendringene
- å ta ansvar for Trondheimsfjorden, og gjennom en grundig prosess bedre den økologiske tilstanden til fjorden
- å jobbe for å bevare naturmangfoldet
- å sikre fornybare og fremtidsrettede løsninger som dekker energibehovet til hele fylket

De viktigste verktøyene for å sikre at Trøndelag tar sitt ansvar for klima og naturutfordringer er:

- Regional plan for arealbruk (2023-2030)
- Regional strategi for klimaomstilling (2021-2030)
- Regional plan for vannforvaltning (2022-2027)
- Regionale planer for ivaretagelse av villrein og Verdiskapingsstrategien (2022-2025)

I tillegg har andre planer og strategier også en rolle knyttet til dette satsingsområdet. Det jobbes med en Energistrategi mot 2050.

3.1 Grønn omstilling av næringsliv og lokalsamfunn

Klima- og naturkrisen er en av vår tids største utfordringer.

Klimaomstillingen griper inn i de fleste samfunnsområder, som arealbruk, samferdsel, landbruk, energi og industri. Trøndelag har flere muligheter for å få til grønn omstilling. Vi har et teknologimiljø som kan bidra til å avkarbonisere industrien. Offentlige innkjøpere og byggherrer kan gå foran for å øke ombruk

og nullutslippsteknologi. Det er stort potensial knyttet til karbonfangst og lagring, og karbonbinding i jord, hav og skog. Økt vekt på sirkularitet og det å utnytte areal, energi, vann og restråstoffstrømmer kan øke verdiskaping på sikt og redusere utslipp av klimagasser og annen forurensing.

Både fylkeskommunen og kommunene må sette tydelige klimakrav i planlegging, og offentlige innkjøp, for å påvirke og mobilisere til nødvendige samfunnsendringer.

Klima og natur er nært forbundet. Innsats for å tilpasse oss til endret klima er omtalt i kapittel 3.3. og for å redusere tap av naturmangfold i kapittel 3.4.

Regional plan for arealbruk ble vedtatt i mars 2022. Planen gir føringer for hvordan kommunene bør utvikle sine arealplaner i tråd med overordnede krav og retningslinjer. Regional plan for arealbruk ivaretar i hovedsak nasjonale føringer til planlegging og satsingsområder. Klimaomstilling er et gjennomgående tema i planen.

Fylkeskommunen følger opp Regional plan for arealbruk med et fireårig handlingsprogram. Vi foreslår å rullere handlingsprogrammet for å spisse tiltak mot satsingsområdene i

Grønt industriløft Trøndelag

Grønt industriløft Trøndelag er et prosjekt med mål om å gi bedre gjennomførings- og omstillingsevne i og rundt industrien i Trøndelag. Fokuset er både på etablert industri og nye grønne verdikjeder. Trøndelag skal være rigget til å bidra til de nasjonale målene om å kutte utslipp med 55 %, øke eksport utenom olje og gass med 50 %, og skape 300 000 nye jobber innen 2030.

Tre avgrensede samfunnsoppdrag ligger til grunn for det videre arbeidet:

- Utvikle grønn sirkulær industri gjennom industriell symbiose på tvers av verdikjeder.
- Bygge infrastruktur for grønn sirkulær industri.
- Ha et kompetanseløft for å realisere grønn sirkulær industri.

regional planstrategi. Tiltak som areal- og naturregnskap for kommunene og fylket er viktig å videreføre og utvikle videre. I dette ligger også arbeidet med å få fram klimaeffekten av arealbruk.

Vi anbefaler å rullere Regional plan for arealbruk. Dette bør gjøres i form av en oppdatering som viser til eksisterende nasjonale retningslinjer og føringer for planlegging, slik at det ikke vil utløse ny planprosess etter krav i plan- og bygningsloven. Det kan vurderes om planen bør ha mer konkrete mål og retningslinjer knyttet til klimatilpasning. I lys av nye nasjonale forventninger til planlegging kan det være behov for å legge mer vekt på karbonrike arealer, som for eksempel myr, skog og tareskog. Dette kan både være å oppdatere plan og tiltak i nytt handlingsprogram. Det må vurderes om retningslinjene for differensiert arealbruk står seg i forhold til nye nasjonale retningslinjer for samordnet bolig, areal og transport som kommer i 2024. Eventuelle andre endringer må vi se i sammenheng med revidering og utarbeiding av andre strategier, som samferdsel og energi. Det kan også være behov for en oppdatering som følge av ny kunnskap, eksempel på dette er nye tall for mineralnæring og ny strategi for jordvern.

Regional strategi for klimaomstilling - "Sånn gjør vi det"

ble vedtatt i oktober 2020. Denne strategien gir anbefalinger på hvilke klimagrep vi må ta innenfor konkrete temaområder for å nå klimamålene. Målsetningene i strategien for klimaomstilling gjelder for både Trøndelag og fylkeskommunens egen virksomhet. Vi har også flere vedtak fra fylkesting og fylkesutvalg som peker på nødvendigheten med å få satt i gang tiltak for hele det trønderske samfunnet, der klimabudsjett skal brukes som styringsverktøy. I 2024 kommer det en stortingsmelding om klima som kan få betydning for prioriteringer

og føringer på området. Fylkeskommunen skal være pådriver og hjelper. Det foreslås å utarbeide en handlingsplan som viser satsinger og prosjekter for klimaarbeidet i Trøndelag.

Det er nødvendig å fortsette å utarbeide klimabudsjett for fylket fremover, som dekker hele fylkets klimagassutslipp. Klimabudsjettet for fylkeskommunens egen virksomhet er en del av økonomiplanen for 2024-2027.

Fylkeskommunen skal i enda større grad bruke samfunnsutvikler- og pådriverrollen for å få til en klimaomstilling i Trøndelag. Vi må derfor rette en ekstra innsats inn mot de tiltakene som gir størst effekt med tanke på utslippskutt. Klimaomstilling av trøndelagsamfunnet krever samlet virkemiddelbruk knyttet til anskaffelser,

næringsutvikling, mobilisering til deltagelse i nasjonale og internasjonale FoU-virkemidler og samarbeidskonstellasjoner mellom offentlig og private aktører. Slike tiltak vil være en del av en ny handlingsplan for klimaomstilling for det trønderske samfunnet.

Det å jobbe for et klimanøytralt Trøndelag omfatter både utslippsreduksjon og karbonbinding. Dette innebærer at noen tiltak rettet mot areal-/naturbruk også må inkluderes i handlingsplanen til klimaomstillingsstrategien.

Verdiskapingsstrategien ble vedtatt i desember 2021 og vi følger den opp med toårige handlingsplaner. Handlingsplanen er rullert for perioden 2024 – 2025. I satsingsområdet «Trøndelag tar sitt ansvar

Areal- og naturregnskap

Arealregnskap er et nyttig verktøy for å vurdere disponering av areal, både på regionalt og lokalt nivå. Trøndelag fylkeskommune har laget et [kartverktøy som viser arealregnskap for alle kommunene i Trøndelag](#). Verktøyet viser en kommunevis oversikt med status eller 0-punkt for arealer som er tatt i bruk, enten ved å være bebygd eller opparbeidet, fordeling av areal typer, planlagt arealbruk og klimavirkningen av planforslag.

Arealregnskap kan bidra med:

- å vise hvilket utbyggingspotensial som ligger i gjeldende arealplaner
- å vurdere behov for nytt areal ved rulleringer
- å gi bedre oversikt over omfang og type areal som blir omdisponert
- være et hjelpemiddel i dialogen knyttet til utvikling og bærekraftig arealforvaltning.

Kartverktøyet er basert på en analyse av en samling datasett bygd opp etter samme mal som Agder fylkeskommune har brukt. Arealregnskapet er en analyse og er ikke offisiell statistikk på tema som omfattes. Det legges opp til en årlig revidering av arealregnskapet.

Trøndelag fylkeskommune vil jobbe med å videreutvikle arealregnskapet til også å inneholde et verktøy for naturregnskap til bruk i regional- og kommunal planlegging i samarbeid med kommunene og andre. Naturregnskap er et verktøy under utvikling av miljøforvaltningen og omfatter arealregnskap, økologisk tilstand på disse arealene og økosystemtjenester. Se mer om naturmangfold i kapittel 3.4.

© Shutterstock

for klima- og naturutfordringene» er det flere punkter som omhandler grønn omstilling av næringsliv.

For å få til grønn omstilling av næringslivet vil fylkeskommunen støtte og være initiativtaker for tiltak og satsinger sammen med sentrale og relevante aktører både nasjonalt og regionalt. Her er det for eksempel igangsatt en satsing på grønt industriløft som vil fange opp utfordringer for industrien og sette i gang nødvendige tiltak. Her er det også flere tiltak og satsinger både innenfor jordbruk, energi og industri som vi følger opp gjennom tiltak knyttet til Verdiskapingsstrategien.

3.2 Sikre arealbruk og energiforsyning som muliggjør en bærekraftig utvikling og grønn omstilling

Det er en kamp om arealene og arealbruk er hovedtrusselen mot naturgrunnlaget vårt. Arealinngrep har også påvirkning på klima. Som arealmyndighet står kommunene overfor

både store utfordringer og muligheter med tanke på å løse klima- og naturkrisa.

Vi forventer særlig økt press på arealbruk og raskere beslutninger knyttet til energi- og industriutvikling for å gjennomføre det grønne skiftet framover. Vi forventer også press på arealbruken som følge av økt befolkningsvekst og aktivitet, særlig i og rundt byer og tettsteder, og som følge av fritidsaktiviteter utenfor byer og tettsteder. Naturbaserte næringer innenfor landbruk, reindrift, havbruk og fiskeri vil bli utfordret av ulike areal- og brukerinteresser.

På regionalt nivå må vi diskutere om vi skal sette konkrete målsettinger for omfanget av nedbygging av natur, blant annet ut fra et ferdig utviklet arealregnskap. Det er behov for tydelige prioriteringer i kommunenes arealstrategier og arealplaner og krav til konsekvensutredninger. Bruk av areal- eller naturnøytralitet som styrende prinsipp i arealplanleggingen kan være en mulighet. Det vil kreve streng prioritering av ny utbygging i naturområder og grønne korridorer og fortetting, gjenbruk og sambruk

på allerede utbygde arealer. Primært må vi unngå nedbygging av natur, dernest avbøte, restaurere og kompensere.

Det er viktig med ny og oppdatert kunnskap og verktøy som grunnlag for god arealplanlegging og -beslutninger både på land og i sjø. Det er blant annet påbegynt et arbeid med kartlegging av næringsareal og utarbeidet arealregnskap i nåværende handlingsprogram for regional plan for arealbruk. I en rullering av handlingsprogrammet kan det vurderes en videreutvikling av dette arbeidet, blant annet som grunnlag for en mulig drøfting av regionale perspektiver og vurderinger av hvor det er mest gunstig å bygge og utvikle areal til ulike formål.

Klimaomstilling krever utfasing av fossil energi og medfører behov for en omstilling av hele energisystemet. Elektrifisering av transport, industri og grønn næringsutvikling fører til en vesentlig økning i etterspørselen etter fornybar kraft. Hvordan vi utvikler energisystemet i Trøndelag blir derfor et sentralt spørsmål framover.

Regional energistrategi for Trøndelag mot 2050 er under utarbeidelse, og skal beskrive regionens strategiske retning for energiomstilling. Kommunene og fylkeskommunen har ulike roller i energiomstillingen. Dette gjelder både som planlegger, utviklingsaktør, tjenesteyter og innkjøper. Det er nødvendig å etablere en åpen og tillitsbasert dialog mellom ulike samfunnsinteresser for å bygge gjensidig forståelse for avveininger lokalt, regionalt og nasjonalt.

Energiomstilling innebærer utfasing av fossil energi, nye løsninger for oppvarming, lagring av kraft gjennom døgn og sesong, samt utnyttelse av nett. Oppgradering, utvidelse eller etablering av ny kraftproduksjon i form av

vann-, vind-, sol- eller kjernekraftproduksjon krever arealer og har konfliktpotensial med natur, friluftsliv, næringsaktivitet og urfolks rettigheter, der Trøndelag har forvaltningsansvar for sør-samisk kultur.

Økt vind- og solkraftproduksjon i Norden gjør energisystemet mer væravhengig. Kraftprisvariasjonene kan øke i årene framover og begrenset nettkapasitet er en utfordring for etablert og ny næringsvirksomhet. Det vil bli krevende dilemmaer knyttet til fordelingen av knappe energiressurser; om det er karbonfangst og lagring på store utslippspunkt eller elektrifisering av havbruk og sjøtransport.

Elektrifisering av sektorer øker også sårbarheten i energisystemet og vil kunne svekke forsyningssikkerheten. En utvikling mot smartere og mer datadrevne nett vil kreve betydelig datainfrastruktur som øker sårbarheten for cyberkriminalitet.

Regional plan for arealbruk har tydelige mål og retningslinjer for å oppnå tilstrekkelig og sikker fornybar energiforsyning i Trøndelag. Planen har innhold og tema som kan bli utfordret gjennom arbeid med ny energistrategi mot 2050. Blant annet vises det i Regional plan for arealbruk til at det ikke skal etableres flere vindkraftverk i Trøndelag.

I satsingsområdet «Trøndelag tar sitt ansvar for klima- og naturutfordringene» med underpunktet om å etablere fornybare og fremtidsrettede løsninger som dekker energibehovet til hele fylket kan dette bli utfordret. I utvikling av fornybar energi og nye grønne løsninger ligger også energieffektivisering samt produksjon og bruk av nærenergi, men det vil være mange dilemmaer i forhold til a. klimaomstilling og ivaretagelse av natur og naturmangfold.

3.3 Robust i møte med klimaendringene

Ekstremvær svekker matforsynings sikkerheten og øker kostnader for klimatilpasning og vedlikehold av kritisk infrastruktur etter flom, skred og styrtregn. Arealbruk utfordrer også naturens egen mulighet for karbonopptak, karbonbinding og tilpasning til endret klima. I fylkestingsperioden må det legges vekt på å planlegge og gjennomføre tiltak som gjør Trøndelag mest mulig forberedt i møte med klimaendringene. Dette må følges opp i eksisterende planer.

Allerede i 2016 ble det utarbeidet klimaprofiler for Trøndelag, sist revidert i 2023. De viser en sannsynlig økning for ekstrem nedbør, regnflom, jord-, flom-, og sørpeskred og stormflo. Klimaendringene påvirker samfunnet på mange måter som viktig infrastruktur, hus og heim og bidrar til utrygghet for folk generelt. Statsforvalteren har et overordnet samordningsansvar innen beredskap i fylket, og har en viktig rolle i arbeidet med klimatilpasning. Fylkeskommunen gir også råd og veiledning om klimatilpasning til kommunene i plansaker mm.

Statsforvalteren bidrar i samarbeid med fylkeskommunen og andre til at kommunene har egne helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS), og tar resultatene inn i egen arealplanlegging og eget beredskapsarbeid. Regional plan for arealbruk skal oppdateres i henhold til gjeldende nasjonale retningslinjer og føringer for klimatilpasning i planlegging. Fylkeskommunen må som vegeier og eiendomsforvalter sikre at behovet for klimatilpasning blir ivaretatt i sektorplaner. Regional strategi for klimaomstilling omfatter i liten grad klimatilpasning. Vi vil i større grad legge vekt på klimatilpasning i handlingsplanen til klimaomstillingsstrategien som foreslås rullert. Vi vil også vurdere behov for nye tiltak

ved rullering av handlingsprogrammet til Regional plan for arealbruk.

3.4 Vi jobber for å bevare naturmangfoldet

Arealbruk på land og i sjø er den største driveren for tap av natur, og stykkevis nedbygging av natur er en trussel mot naturmangfoldet. Ferdsel og annen menneskelig aktivitet kan også forstyrre viktige arter. Vi vil prioritere pågående og nye tiltak for å bevare natur og naturmangfold i Trøndelag.

I 2022 ble det inngått en internasjonal naturavtale med ambisiøse mål for naturen, og det er stor og økende oppmerksomhet rundt tap av natur gjennom nedbygging bit for bit. En nylig kartlegging av naturinngrep viser 44 000 ulike inngrep i Norge de siste fem årene, som tilsvarer et tap av areal på to fotballbaner om dagen.

Forpliktelsene som følger av naturavtalen krever at vi oppdaterer fylkeskommunens samlede planverk, blant annet gjennom føringer i kommende stortingsmelding om natur i 2024. Naturmangfold og videre arbeid med tiltak som naturregnskap må i hovedsak bli ivaretatt i rullering av handlingsprogrammet til **Regional plan for arealbruk.**

Sjøarealene er viktig for utvikling av Trøndelagssamfunnet og kampen om sjøarealene vil tilspisse seg som for arealene på land. Hovedinteressene vil være knyttet til marin sektor, spesielt havbruk og fiskeri, maritim virksomhet, forsvarets behov og ikke minst energietterspørsel i fornybar energi i form av havvind. Arealbehovene vil utfordre friluft- og naturinteresser i arealene i grensen mellom land og sjø og sjøarealene. Det ble jobbet med interkommunale planer for gamle Sør-Trøndelag, "Kysten er klar" og en

interkommunal kystsoneplan for Namdalen (inkl. Nord-fosen). Det er stort behov for kartlegging og mer kunnskap om sjøarealene. Et bedre kunnskaps- og kartgrunnlag vil blant annet gi grunnlag for marine grunnkart og være grunnlag for en mer bærekraftig utvikling av fiskeri og akvakulturnæring i Trøndelag. Videreutvikling av næringene må forankres i en bærekraftig utvikling som tar hensyn til bevaring av marint biologisk mangfold og som er robust i møte med klimaendringene.

Regionale planer for ivaretagelse av villrein (Forollhogna og Dovrefjell) ivaretar villreinen som truet art i de aktuelle områdene. Planene går over fylkesgrenser og gir føringer for kommunenes arealplanlegging. Det er Klima- og miljødepartementet som godkjenner og gir føringer for revisjoner. Regional plan for Dovrefjellområdet (Snøhetta og Knutshø) har ikke en angitt planperiode. Regional plan for Forollhogna har planperiode 2013 til 2025.

Kvalitetsnormen for villrein, som vurderer tilstanden til villreinen, viser negative utviklingstrekk. Det er derfor utarbeidet forslag til tiltaksplaner for Snøhetta og Knutshø, og det kommer en ny stortingsmelding om villrein i 2024.

Nasjonale forventninger til planlegging vektlegger at villreinens leveområder sikres, at vedtatte regionale planer for villreinfjella blir oppdatert i samsvar med ny kunnskap, og fulgt opp i den kommunale planleggingen. Vi vil revidere handlingsprogrammet for planen på Dovrefjell. Programmet er flere år gammelt, har overordna tiltak og de fleste tiltakene er fulgt opp. Vi vil også vurdere en oppdatering, eventuelt rullere plan og handlingsprogram for Forollhogna, ettersom planen er flere år gammel og har varighet til 2025. Rullinger vil bli gjort etter at stortingsmelding og vedtatte tiltaksplaner foreligger.

Regional plan for vannforvaltning for Trøndelag og de norske delene av Bottenhavet vannregion for 2022 – 2027 ble vedtatt i desember 2021, og ivaretar den regionale vannforvaltningen på tvers av sektorer, tema og kommune- og fylkes- og riksgrenser. Den ble formelt godkjent av Klima- og miljødepartementet i brev av 31.10.22. Det er staten som gir føringer for revisjoner, og planen vil bli revidert i fylkestingsperioden.

Ved revidering av den regionale planen for vannforvaltning skal det utarbeides en handlingsplan for Trondheimsfjorden sammen med alle vertskommunene rundt fjorden. Trondheimsfjordprosjektet danner grunnlag for tiltak og aktiviteter, som på sikt skal forbedre de negative forholdene rapporten peker på.

Regional plan for kulturmiljø ivaretar også natur og naturmangfold gjennom arbeidet med «Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA)» og gjennom retningslinjer i regional plan for arealbruk.

I tillegg kommer tilskuddsordningene Utvalgte kulturlandskap (UKL) og Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL). Dette er ordninger der Statsforvalteren, med bakgrunn i forskrift og føringer fra jordbruksavtalen og direktorat, tildeler kommunene penger. Kommunen innvilger søkere tilskudd til tiltak som faller inn under regelverket. Kommunene lager retningslinjer og bestemmer hvilke typer tiltak som prioriteres i kommunen

Verdiskapingsstrategien tar også opp natur og naturmangfold, gjennom at attraktivitet er et eget verktøy i verdiskapingsstrategien. Videre arbeid med bærekraftig besøksforvaltning kan bidra til attraktive lokalsamfunn for både fastboende og besøkende. Besøksforvaltning betyr å sikre en utvikling som er innenfor grensen til det natur, landskap, miljø, lokalsamfunn og lokal kultur tåler, samtidig som det gir grunnlag for sunn næringsdrift og lokal verdiskaping. Derfor bør besøksforvaltning forankres i kommunale planer. Satsing på grønn industriutvikling og grønt næringsliv må være arealeffektivt for å begrense naturinngrep.

Trondheimsfjordprosjektet

er et viktig tiltak i handlingsprogrammet til regional plan for vannforvaltning

I 2023 ble Rapporten Kunnskapsstatus Trondheimsfjorden publisert. Rapporten er et produkt av et omfattende arbeid med å samle, tilgjengeliggjøre og sammenfatte eksisterende miljøtilstand i Trondheimsfjorden. Neste fase i Trondheimsfjordprosjektet er å gjennomføre overvåkning i en treårsperiode. I tillegg skal vi etablere en organisering for langsiktig overvåkning i fjorden.

Foto: Havelle (Elina Immonen)

4 EN GOD SAMFUNNSBEREDSKAP I ET TRYGT, HELSEFREMMEDE OG INKLUDERENDE TRØNDELAG

Satsningsområde 2:

I Trøndelag skaper vi en god samfunnsberedskap i et trygt, helsefremmende og inkluderende Trøndelag gjennom:

- Et trygt og beredt Trøndelag, som er mer attraktivt og mindre sårbart
- Infrastruktur og mobilitetsløsninger som knytter Trøndelag og tilgrensede fylker og regioner bedre sammen
- En trygg oppvekst for gode liv i utdanning, jobb og fritid
- Kultur og frivillighet som skaper engasjement og lokal tilhørighet
- Samfunnsdeltakelse for alle

De viktigste planene for å sikre et trygt, helsefremmende og inkluderende Trøndelag er:

- Vegstrategi for Trøndelag (2023-2032)
- Samferdselsstrategi for Trøndelag (vedtatt 2017)
- Balansekunst – Kulturstrategi for Trøndelag (2019- 2022)
- Regional plan for kulturmiljø (2022-2030)

I tillegg har andre planer og strategier også en rolle knyttet til dette satsningsområdet.

I Trøndelag bor vi både tett og spredt. Samspillet mellom byområdene og distriktet er viktig for at vi skal få en balansert utvikling der folk kan kunne bo og arbeide i hele Trøndelag. En region i balanse kan forstås som en region hvor ulike samfunnsaktører samhandler til felles beste, hvor naboens suksess er et gode.

4.1 Samfunnssikkerhet og beredskap

Krigen i Europa, naboland som blir medlemmer i NATO og våtere og villere klima fører til en økt

bevissthet på samfunnssikkerhet og beredskap. Trøndelag sin rolle som forsvarsregion blir stadig viktigere.

I Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging er det et nytt krav om at samfunnssikkerhet og beredskap skal være med i planlegging.

Totalberedskapskommisjonen foreslår i NOU 17: 2023 «Nå er det alvor. Rustet for en usikker framtid» at FylkesROS (Risiko- og sårbarhetsanalyse for fylket - ROS Trøndelag)

bør inngå som eller danne utgangspunkt for en delplan til regional plan. Trøndelag fylkeskommune støttet ikke forslaget i høringsinnspillet til utredningen, fordi fylkeskommunen ikke har det overordna ansvaret for koordinering av FylkesROS og ansvar for tiltak i kriser. Det er likevel viktig at fylkeskommunen tar hensyn til FylkesROS i eksisterende planer, slik at vi har best mulig grunnlag for å ivareta oppgaver og ansvar i beredskapsarbeidet.

Ansvar for samfunnssikkerhet og beredskap

Statsforvalteren er et bindeledd mellom sentrale og lokale myndigheter, og har en selvstendig rolle som pådriver og veileder for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Statsforvalteren skal gi råd, veilede og være pådriver for et målrettet og systematisk arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap i fylket.

I en krisesituasjon er politiet, den ansvarlige fagetaten eller kommunen den viktigste informasjonskilden for innbyggerne. Statsforvalteren skal på regionalt nivå samordne den sivile krisehåndteringen, og mellom sivile og militære myndigheter, for å sikre best mulige løsninger i samarbeid med berørte aktører.

Statsforvalteren leder fylkesberedskapsrådet, og kaller inn til møte minst en gang i året. Dette for å klargjøre ansvarsområder. Fylkesberedskapsrådet er et viktig forum for å ivareta samordningsansvaret. I rådet deltar ledere av offentlige beredskapssetater, fylkeskommunen, kommuner, næringsliv og frivillige organisasjoner.

Alle virksomhetsområder i fylkeskommunen skal jobbe aktivt med problemstillingene i ROS Trøndelag, og sikre at fylkeskommunen kan møte utfordringene innen samfunnssikkerhet og beredskap. Fylkeskommunen er en viktig del av Fylkesberedskapsrådet og viktig i en regional sammenheng, blant annet som eier av skoler, transportselskap og fylkesveger. Trøndelag fylkeskommune utarbeider en **sivil transportberedskapsplan** etter Forskrift om sivil transportberedskap. ROS Trøndelag legges til grunn for arbeidet, og planen omfatter områdene veg og samferdsel.

Det er ikke behov for egen plan eller strategi om samfunnssikkerhet og beredskap, men at vi ivaretar det i våre eksisterende planer og strategier med tilhørende handlingsprogram og -planer.

For næringslivet i Trøndelag viser Verdiskapingsstrategiens handlingsplan til tiltak som skal sikre forsyningssikkerhet i næringslivet.

Gjennom samarbeid med frivilligheten og ved å understøtte fylkeskommunens demokratiske arenaer kan vi bidra til et mer robust samfunn som er i bedre stand til å håndtere kriser og usikkerhet. Ut fra frivillighetens rolle i den norske beredskapsmodellen vil beredskap bli et viktig tema i den påbegynte frivillighetsplanen.

4.2 Infrastruktur og mobilitetsløsninger som knytter oss sammen

Overordnede spørsmål knyttet til mobilitet og transport kan beskrives slik:

1. Hvordan skal transportsystemer (infrastruktur og tilbud) bidra til en helhetlig utvikling av Trøndelagsamfunnet?

2. Hvordan skal fylkeskommunen bidra til at fylkevegene og transporten vi har ansvaret for, blir utviklet og svarer til samfunnets forventninger?

For å få til en helhetlig tilnærming til transport-systemene i fylket og knytte Trøndelag og tilgrensede regioner og fylker bedre sammen, kan det argumenteres for en felles, overordnet transportstrategi i tråd med punkt 1 over for å sikre infrastruktur og mobilitetsløsninger.

Ut fra bredden i tematikk for fylkesvegene og samferdselsområdet, samt at det er en nylig vedtatt (fylkes-) **vegstrategi for Trøndelag**, legger vi til grunn at vegstrategien blir opprettholdt som en egen strategi for fylkesvegene. Selv om vegstrategien nylig er vedtatt er det behov for en revidering. Dette bør gjennomføres i løpet av Q1 2025. Revideringen bør inkludere en innarbeiding av delstrategi trafiksikkerhet inn i vegstrategien. Samtidig anbefales det å utarbeide en overordna **samferdselsstrategi for Trøndelag**, som favner alle transportårene og inkluderer vegtransport, jernbanetransport, sjøtransport, lufttransport og digital infrastruktur som fiber og mobildekning. Dette er viktig for å kunne påvirke prioriteringer av statlige eide veger, flyplasser og tilbud på FOT-ruter (anbudsutsatte flyruter), utbygging av jernbane og togtilbud, nasjonale havner og farleder osv. Denne strategien vil legge grunnlag og føringer for innspill til Nasjonal transportplan mm.

Arealpolitikken ivaretar vi i hovedsak gjennom Regional plan for arealbruk. Det er viktig å sikre effektiv arealbruk i folketette områder med fokus på kollektiv, gange og sykkel i de mest folkerike delene av fylket. For Trondheimsregionen ivaretar vi dette også gjennom IKAP (Interkommunal arealplan for Trondheimsregionen) og oppfølging av byvekstavtalen. Areal- og transportstrategi for Innherredsbyen er et viktig verktøy på

Innherred. Et samarbeid om bolig, areal og transport vil også bli viktig andre steder i fylket for å sikre god samordning av areal og tilfredsstillende transporttilbud.

4.3 Trygg oppvekst og gode liv

Psykiske plager og lidelser er en av de største helse- og samfunnsutfordringene i Norge, både når det gjelder omfang, tapte arbeidsår og kostnader i form av uføretrygd og sykefravær. Utviklingen de siste tjue årene viser klar økning i psykiske plager og helseutfordringer for de yngste aldersgruppene. Særlig negativ har utviklingen vært for unge/unge voksne jenter når det gjelder selvrapporterte angst- og depresjonssymptomer. Ungdommer oppgir opplevd press innenfor ulike livsområder.

Subjektiv livskvalitet handler om hvordan du selv opplever ditt eget liv, mening og mestring. Det er en klar økning i andel unge, spesielt jenter, som oppgir dårlig subjektiv livskvalitet, og en bedring i de eldre aldersgruppene. Mobbing er et forhold som kan påvirke den subjektive livskvaliteten negativt. Trøndelag har de senere år vært blant de fylkene i landet med høyest andel 10. og 7. klassinger som oppgir at de har blitt mobbet.

Både kommunen, fylkeskommunen og staten er etter folkehelseloven pliktige til å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer befolkningens helse og trivsel, samt legge til rette for gode sosiale og miljømessige forhold. Utjevning av sosiale helseforskjeller står også sentralt i folkehelsearbeidet. Program for folkehelsearbeid er en nasjonal satsing som fylkeskommunen koordinerer. Programmet skal styrke kommunenes systematiske folkehelsearbeid og har psykisk helse og rusforebygging blant barn og unge som innsatsområder. Kommunene skal her utvikle nye metoder og tiltak med bakgrunn i egne

kunnskapsgrunnlag og medvirkningsprosesser. Fylkeskommunen forvalter også tilskuddsmidler innenfor folkehelsearbeidet som frivillige organisasjoner, samt offentlige og private aktører som hører hjemme i Trøndelag kan søke på.

Både fylkeskommunen og kommunene må sette tydelige klimakrav i planlegging, og offentlige innkjøp, for å påvirke og mobilisere til nødvendige samfunnsendringer. Omstillingsarbeidet som kreves for å nå målene på området, vil også kreve omfattende kunnskapsformidling og- utveksling mellom ulike aktører der også museene og andre kultur- og kunnskapsinstitusjoner spiller en rolle.

FN har på grunn av utfordringer med å sikre like menneskerettigheter for alle, vedtatt en konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Trøndelag fylkeskommune skal også følge opp barnekonvensjonen. Dette vil få innvirkning på hvordan vi utvikler et reelt likestilt samfunn i Trøndelag hvor alle kan delta. Likestilling forutsetter tilgjengelighet og tilrettelegging etter prinsippene om universell utforming. Deltakelse i arbeid eller utdanning

er viktig for en trygg oppvekst og gode liv, men det er mye som skjer også utenfor skole og jobb. Fritidsaktiviteter, kulturtilbud og frivillighet er viktig. Kultur deltakelse gir ringvirkninger for samfunnet, som inkludering, større fellesskapsfølelse og økt refleksjon og kunnskap. Dette gjelder ikke minst for innvandrere og flykninger. For å få flykninger og innvandrere innlemmet i samfunnet er det ikke bare nødvendig å sikre en jobb å leve av, men også en større grad av hverdagsintegrering. Dette er forhold som påvirker bolyst, trivsel og folkehelse. Kunst og kultur har en samfunnsbyggende kraft, og et fritt kulturliv bidrar til ytringsfrihet og samfunnskritikk.

Folkehelse, likestilling, inkludering og integrering er tverrfaglige perspektiver som vi følger opp i våre planer og strategier. Det betyr også å følge opp rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) og universell utforming.

Befolknings sammensetning og boligbehov er i endring, og tilstrekkelig boligbygging som bidrar til gode og varierte boligtilbud og bomiljøer for alle er viktig. Kommuner med en aktiv boligpolitikk og samarbeid med

Husbanken og private aktører lykkes i mange tilfeller med å skape variasjon og mobilitet i boligmarkedet. Dette er sentralt blant annet for å hjelpe unge inn på boligmarkedet og sikre egnede boliger for en aldrende befolkning.

4.4 Kultur, frivillighet og deltagelse i samfunnet

Trøndelag er en stor region med ulike behov. Det er betydelig variasjon i kulturtilgangen, både geografisk og sosioøkonomisk. Høy kulturdeltagelse stiller krav til tverrsektorielt samarbeid mellom blant annet utdanning, transport og infrastruktur. Møteplasser for egenorganisert og fri aktivitet blir etterspurt av barn og unge. Utfordringen med få tilgang til lokaler til kulturfrivilligheten må følges opp.

For å sikre en balansert utvikling med levende lokalsamfunn rundt om i Trøndelag må kultur, kulturmiljø og kulturminner være en del av stedsutviklingen.

De siste årene har det vært en økt polarisering i den politiske debatten i flere vestlige land. Spredning av falske nyheter og desinformasjon har vært en faktor både ved valg og knyttet til håndtering av krisesituasjoner som covid-19- pandemien. Befolkningens og beslutningstakernes evne til kritisk tenkning og refleksjon, samt ytringskultur, er viktige fundament i demokratiet, og for en bærekraftig utvikling. Norge er ett av landene hvor befolkningen har høyest tillit til styresmaktene, offentlige etater og media. Den politiske deltagelsen i Norge er høy sammenlignet med mange andre land. Denne tilliten er en viktig styrke for det norske samfunnet.

I et sunt demokrati er samfunnsdeltagelse viktig for tilliten til samfunnssystemet og politikere. Samtidig må vi sikre at alle er med og at ingen blir marginalisert i samfunnet

vårt. Det betyr at vi må være oppmerksomme på fattigdomsproblematikk, mangfold og inkludering. Dette krever innsats fra mange hold, spesielt når vi skal møte omstillingen i arbeidslivet som vil kreve ny kompetanse og endringer i arbeidshverdagen til hver av oss. Det er viktig med tilgang til åpne og tilgjengelige møteplasser for aktivitet, læring og samtaler som kan bidra til samhold, forståelse og inkludering. Folke- og skolebibliotekene har en sentral rolle her.

Balansekunst – Kulturstrategi for Trøndelag 2019- 2022 ble vedtatt i fylkestinget i juni 2019. Kulturstrategien gir retning for innsatsen i kulturfylket Trøndelag i fire år, fra og med 2019 til og med 2022. Fylkeskommunen foreslår en rullering i fylkestingsperioden for å ivareta det oppdaterte utfordrings- og mulighetsbildet og bærekraftsmålene. En oppdatering og rullering av Balansekunst vil underbygge satsingen «Et trygt, helsefremmende og inkluderende Trøndelag» og underpunktene som er trygg oppvekst for gode liv i utdanning, jobb og fritid, at kultur og frivillighet skaper engasjement og lokal tilhørighet og samfunnsdeltakelse for alle.

Rullering av regional strategi for film og øvrige audiovisuelle uttrykk i Trøndelag 2015-2025 er igangsatt med målsetning om å ha en ny handlingsplan på plass i 2025. Det pågår et arbeid med "Delta, oppleve, skape! - handlingsplan for kulturdeltakelse barn og unge". Planen har som hovedmålsetning å sikre et bredt, mangfoldig og inkluderende kulturtilbud som bidrar til trivsel og bolyst for unge. Handlingsplanen vedtas i 2024. I tillegg er en frivillighetsplan under arbeid hvor vi legger vekt på hvordan samarbeid skal løfte frivilligheten i hele Trøndelag. Det handler om økt deltagelse og mangfold, samt å synliggjøre merverdien frivillig sektor bidrar med i samfunnet. Alle disse tre planene tar utgangspunkt i "Balansekunst".

Idrettspolitisk erklæring er opptatt av hvordan vi kan bygge «rett anlegg på rett plass», og dermed bidra til å redusere de økonomiske barrierene, slik at alle kan delta.

Muligheten for fysisk aktivitet er vesentlig for å motvirke inaktivitet, samt for å sikre deltakelse og inkludering. Det er vedtatt at det er behov for å utarbeide en **Regional anleggsplan for idrett og fysisk aktivitet**, for større måloppnåelse ved prioritering av spillemidlene til anlegg.

Friluftsliv, jakt og fiske: Alle i Trøndelag skal ha mulighet til å drive friluftsliv som en positiv aktivitet for helse og trivsel. Det er behov for å lage en regional plan for friluftsliv, vilt og innlandsfisk som også inkluderer en bærekraftig forvaltning av høstbart hjortvilt og innlandsfisk.

Regional plan for kulturmiljø ble vedtatt i desember 2021, og legger rammene for forvaltning av Trøndelag sine kulturmiljø og kulturminner. Handlingsprogrammet for 2024 – 2025 ble vedtatt i fylkestinget i desember 2023. Den regionale planen er ikke planlagt rullert, men det er satt i gang et arbeid med å utarbeide en ny regional plan med handlingsprogram for Røros Bergstad og Cirkumferensen.

Det er utarbeidet en **Temaplan for integrering** av innvandrere i Trøndelag, noe som må ses i forbindelse med at fylkeskommunen fra 2020 fikk overført noen av integreringsoppgavene som tidligere lå hos Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Det bør i løpet av fylkestingsperioden gjøres en vurdering av om det strategiske innholdet i Temaplan for integrering av innvandrere i Trøndelag kan innlemmes i andre relevante strategier.

Det samiske perspektivet skal følges opp i planer og strategier i Trøndelag. **Samarbeidsavtalen med Sametinget** skal rulleres i perioden. Samisk utgjør en viktig del av Trøndelags språklige og kulturelle mangfold. Det er behov for mer utdypende kunnskap om status for sørsamisk språk i Trøndelag, bedre statistikk på dette området, og behov for å sikre tilstrekkelig pedagogisk kompetanse framover.

I planperioden skal Trøndelag fylkeskommune følge opp Sannhets- og forsoningskommissjonen sin rapport og se på hvilke tiltak som er viktige i Trøndelag.

5 TRØNDELAG HAR NOK ARBEIDSKRAFT OG RETT KOMPETANSE FOR Å MØTE ET ARBEIDSLIV I ENDRING

Satsningsområde 3:

I Trøndelag får vi nok arbeidskraft og rett kompetanse for å møte et arbeids- og næringsliv i endring gjennom:

- Innovasjon, digitalisering og teknologisk utvikling som gjør Trøndelag i stand til å møte utfordringene
- At vi har kapasitet og kompetanse til å møte demografiske endringer og grønn omstilling

De viktigste planene for å sikre at Trøndelag har nok arbeidskraft og rett kompetanse for å møte et arbeidsliv i endring i årene som kommer er:

- Kompetansestrategien (2023 – 2027)
- Verdiskapingsstrategien (2022-2025)
- Skolebruksplan og helhetlig tilbudsstruktur for Trøndelag (2024-2026)
- Balansekunst – Kulturstrategi for Trøndelag (2019- 2022)

I tillegg har andre planer og strategier også en rolle knyttet til dette satsingsområdet

5.1 Økonomi, demografi og klima og natur som drivere for utvikling

Det økonomiske handlingsrommet er forventet å bli mindre i årene fremover. Den siste tiden har vi hatt høy prisvekst og stigende renter. Selv om det er tegn på at inflasjonen er på veg ned, så er den økonomiske usikkerheten fortsatt stor. Økte renter påvirker ikke bare økonomien til husholdningene, men bidrar også til trangere offentlige budsjetter. Trøndelag fylkeskommune er blant de fylkeskommunene med lavest netto driftsresultat og høyest

gjeldsgrad i 2022, og det er behov for omstilling for å få en bærekraftig økonomi.

I møte med trangere økonomi og demografiske endringer kan det offentliges mulighet for å levere på lovpålagte oppgaver bli utfordret. Demografiendringer med flere eldre og færre unge medfører krevende omstillinger. Kompetanse og utdanning blir viktig for å møte fremtidens utfordringer. Stadig endring i kompetansebehov vil påvirke hele bredden av arbeidslivet, og gjelder både i privat og offentlig sektor.

Et økende antall kommuner har utfordringer med å trekke til seg fagkompetanse. Frivilligheten kan være en mulig samarbeidspart, men det er misforhold mellom forventningene til frivillighetens bidrag og vilkår for deltagelse og tilgjengelige ressurser. Samarbeid med frivilligheten må skje gjennom en bevisst frivillighetspolitikk ved blant annet å utarbeide frivillighetsplaner både i fylkeskommunen og i den enkelte kommune.

Klima- og naturutfordringer medfører behov for både innovasjon og kompetanse for grønn omstilling. Det blir viktig å ha mest mulig målretta og effektiv planlegging og gjennomføring av tiltak i en tid med stor usikkerhet og behov for sterke prioriteringer.

Nå kommer eldrebølgen til Trøndelag. Blir det nok helsearbeidere?

Å sikre kapasitet og kompetanse til å møte demografiske endringer er en stor utfordring for helse- og omsorgstjenestene. Vi lever lenger, noen flere trenger mer hjelp og vi har færre yrkesaktive til å løse oppgavene. Det vil være knapphet på arbeidskraft i både spesialisthelsetjenesten og i primærhelsetjenesten.

Og blir det nok arbeidskraft til andre sektorer enn helse?

Dersom helsesektoren tar en større del av tilgjengelige arbeidskraftsressurser så vil det påvirke tilgangen til arbeidskraft og dermed utviklingsevnen til det resterende arbeidslivet. Vil vi ha tilgang på den arbeidskraften og kompetansen som trengs for å skape vekst og utvikling i resten av det trønderske samfunnet?

I Trøndelag har vi sterke kompetansemiljøer. Det gjør at vi kan gripe mulighetene som ligger i den digitale transformasjonen. Innovasjon, digitalisering og teknologisk utvikling er nødvendig for å møte utfordringene vi står overfor. Digitalisering og teknologiske endringer gir muligheter både for økt produktivitet og for utvikling av nye næringer. Det er også muligheter for større grad av samarbeid rundt de tunge tjenestekområdene.

For å møte etterspørselen etter arbeidskraft fremover trenger vi å øke deltakelsen i arbeidsmarkedet. I tillegg må vi få mer ut av den arbeidskraften vi allerede har, gjennom ny teknologi, nye løsninger og ny kompetanse. Dette kan blant annet skje gjennom utvidet samarbeid og digitale fellesløsninger. En balansert utvikling av hele fylket krever også gode og varierte mobilitetsløsninger. I tillegg er tilgang til digital infrastruktur avgjørende for bosetting og utvikling av næringslivet i hele fylket.

5.2 Kampen om arbeidskrafta

Befolkningsprognosene viser nedgang i antall bosatte i alderen 20-66 år i 3 av 4 trønderske kommuner. Nedgangen blir størst i distriktskommunene. Og for Trøndelag samlet er det forventet at antallet personer i arbeidsaktuell alder får en forholdvis flat utvikling i årene som kommer. Dette vil gi økt kamp om arbeidskraften i årene som kommer.

Antall trøndere over 80 år øker kraftig fram mot 2040. Vi forventer økt etterspørsel etter helse- og omsorgstjenester. Dette vil utfordre tilgangen på ressurser til andre samfunnsområder.

Det er behov for å inkludere flere i arbeidslivet hvis Trøndelag skal ha nok arbeidskraft. 16,6 % av Trøndelags befolkning mellom

20-66 år sto utenfor arbeid, utdanning og arbeidsmarkedstiltak per 4. kvartal 2022. Vi må tilrettelegge for at flere kan delta i arbeidslivet og bygge videre på suksessen med [Trøndelagsmodellen](#). Trøndelag må legge til rette for at de som av ulike grunner ikke kan jobbe fullt, får muligheten til å utnytte sin restarbeidsevne. Alle som bor i Trøndelag skal ha likestilte sjanser til å delta i arbeidslivet uavhengig av funksjonsevne, etnisitet, kulturell tilhørighet eller kjønnsidentitet.

En rekke risikofaktorer tidlig i livet øker sannsynligheten for at man på et senere tidspunkt står utenfor skole og arbeidsliv. Blant annet er mobbing i skoleårene, manglende tilhørighet med jevnaldrende, ensomhet og dårlig psykisk helse viktige risikofaktorer. Vår innsats knyttet til kultur, idrett og frivillighet er viktig for å øke deltakelsen og skape mestring og livskvalitet.

Tilgangen på arbeidskraft er spesielt utfordrende i distriktene. Å utvikle et variert boligtilbud er viktig for å skape attraktive

Trøndelagsmodellen - Skreddersydd veg til sikker jobb!

Denne samhandlingsmodellen mellom Nav og Trøndelag fylkeskommune bidrar til et felles løft for kvalifisering. Partene jobber ut fra arbeidskraftsbehovet, med skreddersøm og komprimerte fagbrevløp for bedrifter og deltakere.

Målgruppen er jobbsøkere i NAV, søkere til ordinær voksenopplæring og de med avbrutte lærekontrakter. Virkemidlene ses i sammenheng og oppdraget løses i fellesskap. Dette er en bærekraftig modell, som skal sikre bedrifter i Trøndelag faglært arbeidskraft, samtidig som flere inkluderes i arbeids- og samfunnsliv.

lokalsamfunn som kan holde på, inkludere og tiltrekke seg folk. Tilgang til friluftsliv, mulighet

for kulturdeltakelse og en inkluderende frivillighet er viktige brikker for å utvikle attraktive og gode lokalsamfunn.

5.3 Framtidas kompetanse

Det holder ikke med flere hender og hoder om vi skal møte behovet i arbeidslivet. Vi jobber annerledes i dag enn vi gjorde for 20 år siden. Utviklingen de neste 20 årene går trolig enda raskere. Trøndelag har ambisjoner om å være i fremste rekke innen digitalisering og teknologisk utvikling.

Vi skal gjennomføre det grønne skiftet, og utvikle ny teknologi og nye næringer som bidrar til framtidig verdiskaping. Det betyr store endringer i kompetansebehov i hele bredden av arbeidslivet. Det vil kreves påfyll av ny kunnskap og nye ferdigheter i alle fag og yrker, både i privat og offentlig sektor.

Utviklingen knyttet til digitalisering og blant annet kunstig intelligens kan medføre store teknologiske sprang. Det er fare for at det blir et teknologisk gap mellom de som har tilgang og kan dra nytte av teknologien, og de som ikke kan det. Spesielt eldre kan risikere å havne i et digitalt utenforskap. I takt med at vi lever lenger, vil det også bli langt flere med demens og nedsatte kognitive evner, noe som medfører at evnen til å lære nye ting ikke lenger er mulig.

Det er viktig å presisere at framtidens kompetanse ikke bare handler om digitale ferdigheter. Ferdigheter som kommunikasjon, samarbeid og samfunnsforståelse blir viktigere og viktigere. Selv om fremtidens arbeidsliv vil etterspørre både ny kompetanse og nye yrker, vil de fleste av dagens yrker bestå, men med noe endret innhold. Også i fremtiden vil arbeidslivet etterspørre gode fagarbeidere.

Det er økt konkurranse om arbeidskraften, og det betyr at vi må utvikle kompetansen til de som allerede er tilgjengelig. Vi må legge til rette for at folk kan bygge kompetansen sin der de bor, tilpasset sin hverdag, i et samarbeid mellom utdanningstilbydere, kommuner og relevante institusjoner.

Det må være et samsvar mellom utdanningsvalg, utdanningstilbud og arbeidslivets behov for kompetanse. Utdanningstilbyderne i Trøndelag må klare å omstille seg raskt nok i forhold til kompetansebehovet.

5.4 Teknologisk utvikling og omstilling

Digitalisering og teknologiske endringer fører til omstilling av store deler av samfunnet. Dette har potensial til å bidra til bedre tjenester, økt produktivitet og verdiskaping. Samtidig fører omstillingen til et heldigitalt samfunn med seg utfordringer knyttet til informasjonssikkerhet, teknologisk sårbarhet og digitalt utenforskap. For å utnytte potensialet som ligger i den digitale utviklingen fullt ut, er det behov for økt samarbeid og utvikling av felles løsninger.

Kompetanse og utdanning blir viktig for å møte fremtidens utfordringer. Stadig endring i kompetansebehov vil påvirke hele bredden av arbeidslivet, og gjelder både i privat og offentlig sektor.

Behov for omstilling og endring kan skape usikkerhet og motstand. Ikke alle greier å følge med på utviklingen. Dette kan forsterke allerede eksisterende ulikheter og spenninger i samfunnet. Derfor er det viktig å ha en inkluderende tilnærming til digitalisering og teknologiske endringer.

Den norske modellen gir et godt utgangspunkt for omstilling fordi tillit mellom arbeidsgivere og arbeidstakere gjør endring mulig uten større

konflikter. Vi må se enkeltmenneskets behov for å ha en jobb å gå til og trives i, i sammenheng med arbeidslivets behov for arbeidskraft og kompetanse.

Aktører, både statlige, regionale og kommunale, privat næringsliv og organisasjoner, må samordne seg for å lykkes med omstillingen. I Trøndelag gjøres dette blant annet gjennom kompetansefora og næringspartnerskapet.

Verdiskapingsstrategien omhandler både mangel på arbeidskraft og kompetanseutfordringene i et arbeids- og næringsliv i endring. Forskning, utvikling og innovasjon (FoUI) er en del av verdiskapingsstrategien. Utvikling og innovasjon i offentlig sektor er et eget satsingsområde i strategien - kapasitet og kompetanse til å møte demografiske endringer er den største utfordringen i offentlig sektor, og spesielt i helsesektoren.

Kompetansestrategien inneholder strategiske grep for å utvikle kompetansen for hele den voksne befolkningen i Trøndelag. Både private og offentlige virksomheter har behov for relevant kompetanse for å utvikle egne ansatte og rekruttere nye.

Kompetansestrategien og Verdiskapingsstrategien har samme mål, men ulik inngang.

Kompetansestrategien har i større grad personperspektivet (innbyggerne), mens Verdiskapingsstrategien har virksomhetenes og kommunenes perspektiver.

Både kompetansestrategiens og verdiskapingsstrategiens handlingsplaner er nylig vedtatt. Fram mot neste rullering vil vi vurdere å utarbeide en felles handlingsplan for disse to strategiene på kompetanseområdet, som i større grad omhandler mangelen på arbeidskraft.

Balansekunst – Kulturstrategi for Trøndelag 2019- 2022 fremhever kunsten og kulturens rolle innenfor fremtidens kompetansebehov. Både frivillig sektor og kulturell infrastruktur kan bli bidragsyttere i fremtidige tjenester, for å skape gode lokalsamfunn og bidra til opplæring der folk bor.

Skolebruksplan og tilbudsstruktur beskriver strategiske grep for å sikre et helhetlig tilbud for videregående elever i hele Trøndelag. Planen gjelder for hele Trøndelagssamfunnet, men er avgrenset til fylkeskommunen sitt tjenestoområde. Den gir føringer for hvilke tilbud som den enkelte skole skal kunne tilby av fagtilbud sett i lys av de demografiske utfordringer vi står overfor.

6 SAMHANDLING OG SAMARBEID FOR Å NÅ MÅLENE

FNs bærekraftsmål nr. 17 handler om samarbeid for å nå målene, og innebærer en erkjennelse av at komplekse samfunnsutfordringer ikke løses alene, men i samarbeid og samhandling med andre. Ett av Trøndelags-

Bærekraftnettverket i Trøndelag er et kunnskaps- og erfaringsdelingsnettverk for trønderske kommuner. 30 kommuner er med i nettverket. Her deles god praksis og mulighet for å ta opp problemstillinger som er krevende å jobbe med for kommunene.

Tema som har vært diskutert i nettverket er for eksempel bærekraft i politiske saker, indikatorer, gevinstrealisering, kommunale plan- og styringssystemer, bærekraftige anskaffelser, folkehelse og bærekraftsmål og matsvinn. Det er også mulig å delta på arrangement i regi av det nasjonale bærekraftnettverket.

Et godt kunnskapsgrunnlag er også viktig i utvikling av kommunale planer og styringssystem. Når en «ståstedsanalyse» er på plass, er det lettere å mobilisere og støtte innbyggere, næringsliv, organisasjoner og academia i deres bidrag til bærekraftig utvikling. I tillegg vil denne type måling være viktig i evaluering av effekten av innsats på lokalt nivå. I Trøndelag har vi blitt enig om et felles kunnskapsgrunnlag og indikatorer som måler bærekraft.

planens retningsmål er at Trøndelag i 2030 skal være best på regional samhandling.

Både når det gjelder sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft har det offentlige et stort ansvar, og kommunene står i førstelinja for å bidra til løsninger. Regionnivået gjennom fylkeskommunen og statlige etater har et ansvar for å understøtte kommunene. Fylkeskommunen som det regionale folkevalgte nivået har ansvar for å mobilisere, sette strategisk retning og samordne fylket.

Planer og strategier krever ressurser og kompetanse til å gjennomføre gode prosesser, og forankre dem hos de aktørene planene er relevante for. Trøndelag har 38 kommuner som er ulike i størrelse, geografi og behov.

Regionrådsstrukturene er viktige for samarbeid og styrket utviklingskraft. Fylkeskommunen prioriterer deltakelse og dialog med regionrådene, og med de enkelte kommuner gjennom kommunedialogen. Fylkeskommunen har også etablerte satsinger som distriktssatsinga "iLag", bidrag til areal- og transportsamarbeid på Innherred gjennom Innherredsbyen med mer.

Det kan være grunn til å se nærmere på om det også er andre tema på tvers av geografi som kan være grunnlag for satsinger og særlige innsatser, for eksempel i de mellomstore kommunene og småbyene.

Nettverk og møteplasser for dialog er viktig, både med næringslivet, kommunene,

og utdannings- og forskningsmiljøer. Nettverkene er sentrale for å oppnå målene i planer og strategier. To eksempler er regionalt kompetanseforum for kompetansestrategien og næringspartnerskapet for verdiskapingsstrategien. Fylkeskommunen har også ansvar for flere nettverk med både næringsliv og kommuner, som folkehelsealliansen, Bærekraftsnettverket i Trøndelag, Klimapartnere i Trøndelag og Plannettverket. Plannettverket er en samhandlingsarena med planleggere i kommunene.

I Regional planstrategi 2020-2023 var vi opptatt av samarbeid i nye strukturer, med bakgrunn blant annet i kommunesammenslåinger og strukturendringer. Nå er strukturene mer etablerte og satt, men samarbeid og samhandling er fortsatt viktig. Offentlig sektor og kommunene utfordres av spørsmål om demografi, økonomisk bærekraft, kompetanse og rekruttering, arealspørsmål og klimaendringer, som beskrevet innledningsvis og i utfordrings- og mulighetsbildet for Trøndelag.

Trøndelag fylkeskommune som samfunnsutvikler vil:

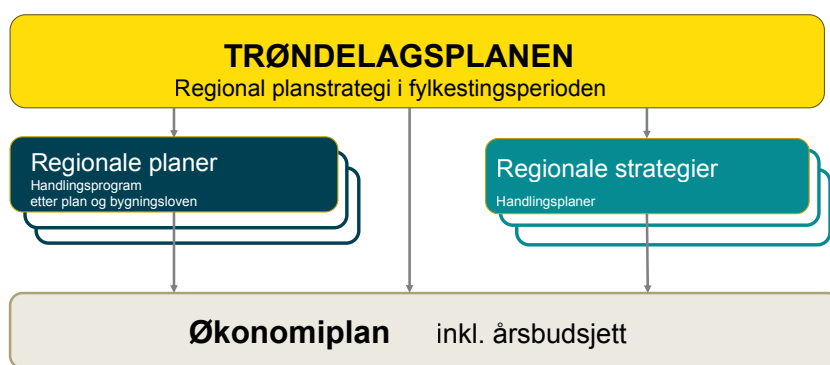
- Videreutvikle etablerte nettverk
- Videreutvikle fylkeskommunens veilederrolle overfor kommunene, og tilby en mer differensiert veilederrolle
- Vurdere behov for særskilte innsatser inn mot noen kommuner eller tema
- Arbeide for å finne bærekraftige og effektive modeller for god samhandling og veiledning
- Utarbeide et effektivt, samordnet og oppdatert planverk, og gode kunnskapsgrunnlag om Trøndelag

Helsepersonellkommissjonen foreslår i «NOU 2023:4 – Tid for handling», grep innenfor seks områder som kan gjøre det mulig å unngå vekst i behovet for helsepersonell; organisering, oppgavefordeling, arbeidstidsordning, utdanning og kompetanse, prioritering og teknologi. Det krever at samfunnet omstiller seg på mange måter. Dette kan skje gjennom kompetanseoverføring mellom profesjoner, gjennom teknologisk utvikling, at flere bor hjemme lengre, bofelleskap og andre løsninger. I tillegg er det store utfordringer knyttet til organisering av helsetjenestene. Hvordan kan vi få til regionalt engasjement for en mer koordinert innsats?

Det er flere samhandlingsarenaer i dag mellom kommunene og helseforetakene, blant annet helsefelleskapene, men denne organiseringen alene ser ikke ut til å godt nok ivareta behovet for en bred strategisk omstilling av de offentlige helsetjenestene i fylket. Spesielt kommunene opplever at de må arbeide på mange fronter for å møte en tiltagende knapphet på ressurser. Denne utfordringen krever helhetlige løsninger og et utstrakt samarbeid på tvers.

Internasjonalt samarbeid er viktig for å nå felles mål. Med et verdensbilde i stadig endring er det behov for at Trøndelag forsterker og videreutvikler det internasjonale arbeidet i et regionalt perspektiv. Det er behov for å lage en internasjonal strategi med handlingsplaner som rulleres.

7 REGIONALE PLANER OG STRATEGIER

7.1 Plansystemet

Oversikt over plansystemet er beskrevet i punkt 1.1.

En regional plan med handlingsprogram er utarbeidet etter plan- og bygningslovens krav til prosedyrer og medvirkning. Hvilke områder det skal lages regionale planer for fastsettes i den regionale planstrategien. I Trøndelag fylkeskommune har vi utarbeidet regionale planer og handlingsprogram for myndighetsområder, og regionale strategier og handlingsplaner for sektorene og på tverrfaglige tema.

Figuren under viser de ulike planene og strategiene under Trøndelagsplanen og regional planstrategi, som er virksomme i Trøndelag fylke og i Trøndelag fylkeskommune per 2023. Politiske programmer som Eldrepolitisk program og Arbeidsprogram ungdommens fylkesting Trøndelag 2023-2025 inngår ikke i plansystemet.

Vi foreslår ikke endringer i oppbygging av plansystemet, men for å få til et velfungerende

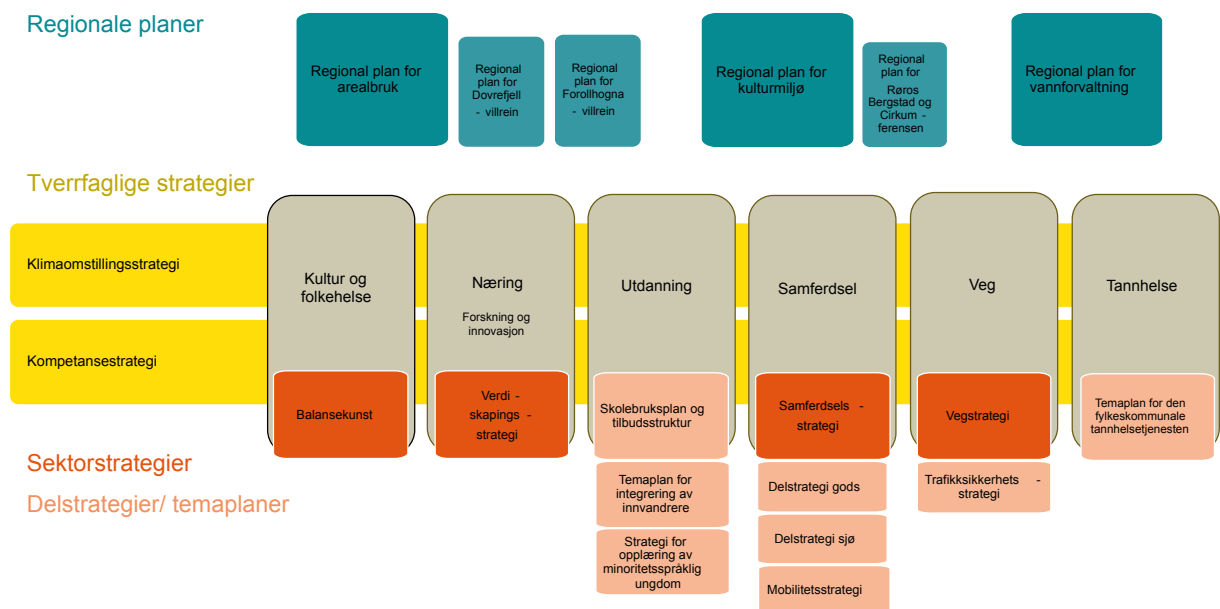
plansystem må planene utformes og følges opp mer likt. Vi vil videreutvikle plansystemet når det gjelder prosess, begrepsbruk, utforming og gjennomføring. Vi vil sette i gang et arbeid med dette som kan resultere i bedre verktøy og oppskrifter i en "kokebok for planarbeid" for å få planer som er mer målrettet, engasjerende og mer synlig for befolkning, næringsliv i tillegg til offentlige aktører og myndigheter.

Vi vil blant annet se på:

- Utløsning av opsjonen for planmodulen i verktøyet Framsikt
- Prosess, herunder gode råd for medvirkning i utforming og oppfølging
- Begreper
- Innhold og struktur, og maler for utforming
- Varighet
- Rapporterings- og evalueringsbehov

For å sikre at planen/strategien blir et redskap for Trøndelagssamfunnet må den følges opp.

Regionale planer og strategier for utvikling av Trøndelag

Det er ulikt hvordan Trøndelagssamfunnet, som i hovedsak er kommuner og næringsliv, benytter de regionale planene og strategiene. Vi vil derfor ha en mer systematisk tilnærming til hvordan planer og strategier forankres og brukes i Trøndelagssamfunnet. Det er ulikt hvor mye ressurser vi benytter til oppfølging av planer- og strategier med handlingsprogram og handlingsplan. Dette vil vi se nærmere på.

For regionale planer er begreper definert i plan- og bygningsloven. Handlingsprogrammet vedtas av regional planmyndighet, og vi skal årlig vurdere behovet for rullering. Det er ikke krav til varighet på verken regional plan eller handlingsprogram, og fylkeskommunen vil vurdere hva som er hensiktsmessig tidshorisont.

Vi må alltid vurdere om endringer i planer vil endre politiske vedtak eller intensjoner. Ut fra delegeringsreglementet og forståelse av begrepet "prinsipiell karakter" kan vi gjøre mindre endringer og tekniske justeringer

uten høringer eller politisk behandling, hvis endringene ikke er av prinsipiell karakter eller kan bidra til å svekke politiske vedtak.

7.2 Regionale planer og regionale strategier for Trøndelag

Regionale planer fastsatt etter plan- og bygningsloven er gjeldende for et geografisk område. De regionale planene gjelder for områder som fylkeskommunen har myndighetsoppgaver innenfor. I Trøndelag har vi regionale planer som gjelder for to land, for flere fylker, kun for Trøndelag og kun for enkelte kommuner (se liste i 7.4 for fullstendig oversikt).

Det er to typer av regionale strategier. De som er sektororienterte og de som er tverrfaglige. I begge typene kan eller skal være mobiliserende for hele Trøndelag. Det er ulikt hvordan strategiene brukes i utviklingen av Trøndelag. Noen er i større grad mobiliserende i et

forpliktende partnerskap med eksterne aktører, mens andre i større grad beskriver hvordan fylkeskommunen skal utvikle og utføre sine tjenesteområder.

7.3 Viktige interkommunale planer- og samarbeidsavtaler

Trøndelag fylkeskommune er i utgangspunktet ikke en del av den interkommunale planleggingen, men de interkommunale planene er viktig for kommunalt samarbeid og utvikling av ulike regioner og deler av Trøndelag. I tillegg er det interkommunale samarbeidet viktig for å sikre at kommunene sammen kan utvikle løsninger som kan bidra til god samfunnsutvikling i alle deler av Trøndelag. I en del kommuner er det ikke nok kapasitet og kompetanse til å sikre god planlegging. Det er viktig at kommunene selv ser på stabile og varige samarbeidsløsninger som kan avhjelpe behovet.

Trøndelag fylkeskommune ledet arbeidet med å utvikle en Felles areal- og transportstrategi for Innherredsbyen 2021-2040. Det videre arbeidet er utviklet gjennom Innherred regionråd, og det er derfor inngått samarbeidsavtale med Innherred regionråd i gjennomføringen av tiltaksplanen.

Trondheimsregionen har en felles Interkommunal arealplan (IKAP-2) som etter planen skal revideres i 2024. IKAP-2 er et felles verktøy for planlegging av areal og transport i Trondheimsregionen. Målet er å sikre et samarbeid på tvers av kommunegrensene som gir regionen flere arbeidsplasser og boliger – og samtidig et bedre miljø. Det skal bygges og etableres boliger slik at matjord vernes og bilbruken reduseres. IKAP-2 legges til grunn for å oppnå målene i Byvekstavtalen og Miljøpakken. Fylkeskommunen er ikke direkte involvert i arbeidet, men det kan være aktuelt å vurdere en samarbeidsavtale for eksempel

knyttet til kunnskapsgrunnlag og utredninger som kan komme til nytte for hele Trøndelag.

Trøndelag fylkeskommune har vært en aktiv pådriver og deltaker i flere interkommunale kystplanprosjekter de siste årene, i tillegg til å bidra med finansiering av både prosessarbeid og etablering av kunnskapsgrunnlag.

Det er også mulig å legge en regionvis tilnærming til grunn, og for eksempel ha ulike tiltak for ulike deler av Trøndelag.

7.4 Viktige samarbeidsforum for samarbeid og samhandling

For å mobilisere og koordinere planer/strategier og handlingsprogram/-planer i Trøndelag er det viktig med eksterne nettverk og forum for samarbeid og samhandling. Formelle og uformelle fagnettverk mellom fylkeskommunen og kommunene er viktig for framdrift, samarbeid og læring. Dette gjelder etablerte samarbeidsstrukturer som interkommunale politiske råd (regionråd), utvalg og råd i KS-regi, og andre partnerskap og nettverk.

I tillegg er det lovpålagte forum i kommuneveiledningen som Regionalt planforum. Planforumet er en møteplass mellom kommunene og det regionale nivået for diskusjon, samhandling og avklaring rundt større plansaker. Planforum er forankret i Plan- og bygningslovens § 5-3. Fylkeskommunen er ansvarlig for ledelse og sekretariat.

I forbindelse med videreføring av Program for folkehelsearbeid i Trøndelag vil vi se på løsninger for hvordan ulike aktører kan forsterke hverandres innsats i folkehelsearbeidet.

7.5 Planer og strategier som er vedtatt, nye eller skal rulleres i fylkestingsperioden

Navn	Periode	Vedtatt	Status	Samarbeidsorgan(er)
Trøndelagsplanen	2019-2030	2018	Rulleres i perioden	
Regional planstrategi 2024 -2027	2024-2027		Ny fra 2028	
Arealbruk				
Regional plan for arealbruk	2022-2030	2022	Rulleres i perioden	Regionalt planforum Plannettverket
Handlingsprogram	2022-2025	2022	Rulleres i perioden	
Geografisk avgrensede planer				
Regional plan for Dovrefjellområdet		2016/2017	Rulleres i perioden	
Handlingsprogram			Rulleres i perioden	
Regional plan for Forollhogna	2013-2025	2013	Rulleres i perioden	
Handlingsprogram			Rulleres i perioden	
Interkommunale planer				
Trondheimsregionen - IKAP 2		2015	Rulleres i perioden. Samarbeidsavtale?	Trondheimsregionen m/fl.
Byvekstavtale - samarbeid mellom staten, fylket og kommunene i Trondheimsområdet	2023-2029	2023		Samarbeidspartene i avtalen
Miljøpakken trinn 1, 2 og 3 – samarbeid mellom staten, fylket og kommunene i Trondheimsområde	2009-2029 (-2033*)	Trinn 3 i 2018	*Utvidet bompengesinnkrevning til 2033	Samarbeidspartene i avtalen
Innhærredsbyen- felles areal - og transportstrategi	2021-2040		Samarbeidsavtale	Innhærred regionråd m/fl.
Vannforvaltning				
Regional plan for vannforvaltning i Trøndelag og de norske delene av Bottenhavet vannregion	2022-2027	2021	Rulleres i perioden. Staten som initierer prosessen.	Vannregionutvalg
Tiltaksprogram	2022-2027	2021	Rulleres i perioden	
Handlingsprogram	2022-2027	2021	Rulleres i perioden	
Kulturminner				
Regional plan for kulturmiljø	2022-2030	2021	Gjeldende	Etablert innspillsarena for kommunene og andre samarbeidsparter
Handlingsprogram for kulturmiljø	2022-2023	2021	Ny for 2024 - 2025	
Regional plan for Røros bergstad og Cirkumferensen		2011	Rulleres i perioden	De berørte kommunene, Innlandet fylkeskommune og Sametinget

Navn	Periode	Vedtatt	Status	Samarbeidsorgan(er)
Beredskap, klima og energi				
Regional strategi for beredskap og klimaomstilling	2021-2030	2020	Rulleres i perioden	
Handlingsplan for klimaomstilling	2021-2023	2021	Ny for 2025 - 2027	
Handlingsplan for Trondheimsfjorden		2025	Ny	
Handlingsplan for plastreduksjon	2024-2027	Vedtatt		
Handlingsplan for beredskap	2025-2030		Ny	
Strategi for ladeinfrastruktur	2022-2025	2021	Rulleres, vurdere å inkludere i ny vegstrategi, vedtas i 2025	
Energistrategi mot 2050 for Trøndelag	2024-2050	Ikke vedtatt	Utarbeides i perioden, inkludert handlingsplaner	
Utdanning				
Kompetansestrategi for Trøndelag	2023-2027	2023	Gjeldende	Kompetanseforum Trøndelag
Handlingsplan for kompetanse	2023-2025	2023	Gjeldende	Kompetanseforum Trøndelag
Skolebruksplan og helhetlig tilbudsstruktur for Trøndelag	2024-2026	2023		
Strategi for opplæring av minoritetsspråklig ungdom	2021-2023 (-2026)	2023	Utvidet periode vedtatt i 2023	
Temaplan for integrering av innvandrere i Trøndelag	2023-2025	2023	Gjeldende	
Handlingsplan for opplæring i samisk språk og kultur for 2024 – 2028	2024-2028	2024	Gjeldende	
Samferdsel				
Samferdselsstrategi for Trøndelag		2017	Utgår	
Ny samferdselsstrategi for Trøndelag			Oppstart 2024	
Delstrategi mobilitet	2019-2023			
Delstrategi sjø	2019-2023			
Delstrategi gods	2020-2030			
Vegstrategi for Trøndelag (fylkesveg)	2023-2032	2022	Gjeldende. Se sak 62/24 om revidert vegstrategi for 2025-2036	
Delstrategi trafiksikkerhet	2019-2030	2019	Rulleres i perioden. Innarbeides i ny vegstrategi	Trafiksikkerhetsutvalget (FTU)
Luftfartstrategi	2024-2028		Vedtatt i 2024	

Navn	Periode	Vedtatt	Status	Samarbeidsorgan(er)
Kultur				
Balansekunst- Kulturstrategi for Trøndelag	2019-2022	2019	Rulleres i perioden	
Handlingsplan for barn og unge			Vedtas i 2024	
Frivillighetsplan			Vedtas i 2024	
Film og øvrige audiovisuelle uttrykk (regional strategi)	2015-2025		Rulleres i perioden, vurderes inkludert i Balansekunst	
Handlingsplan for folkebibliotekene og bibliotekene i grunnskolen			Rulleres i perioden	
Næring				
Verdiskapingsstrategien	2022-2025	2021	Gjeldende. Rulleres i perioden	Næringspartner-skapet
Handlingsplan for verdiskaping i Trøndelag	2024-2025	2023	Gjeldende. Rulleres i perioden	
Tannhelse				
Temaplan for den fylkeskommunale tannhelse-tjenesten i Trøndelag	2024-2028	2024	Gjeldende	
Internasjonalt arbeid				
Internasjonal handlingsplan	2020-2023	2020	Utgår	
Strategi for internasjonalt arbeid			Ny Utarbeides 2025	
Andre forpliktende samarbeid				
Idrettspolitisk erklæring for Trøndelag	2022-2032	2022	Gjeldende	
Matmanifest Trøndelag		2011	Revidert/fornytt 2023	
Samarbeidsavtalen med Sametinget	2023-2026	2023	Gjeldende Fornytes i perioden	
Trøndersk veikart for 3x0 (for akvakultur)			Ny Utarbeides i 2025	

Trøndelag fylkeskommune
Trööndelagen fylhkentjfelte